

УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ В УКРАЇНІ

Савченко Віктор, Сергеев Андрій

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Аннотация

В статье проанализированы особенности научной дискуссии в области управления в сфере физической культуры и спорта в Украине. Рассмотрены понятийно-категориальный аппарат исследования управления в сфере физической культуры и спорта.

Автор отмечает, что исторически сложилось несколько подходов к определению понятия «физическая культура», которое рассматривается с позиций значимости для общества по тем функциям, которые им выполняются, и, соответственно, эти признаки рассматривают как смыслообразующие, родовые (основные) и видовые (вспомогательные). Показано, что понятие «спорт» можно рассматривать в деятельностной и структурно-функциональной интерпретации.

Автор обосновывает позицию, что к краеугольным характеристикам, которые определяют физическую культуру и спорт как отдельную социальную систему, следует отнести: наличие легитимизированной законодательством физкультурно-спортивной деятельности; наличие особой функциональной нагрузки физической культуры и спорта; социально-личностную направленность отрасли, которая обеспечива-

ет, в частности, организацию здоровьесберегающего досуга, решение социальных и воспитательных проблем социума; нормированное право граждан на занятие физической культурой и спортом, образование на добровольной основе спортивных, физкультурно-оздоровительных обществ, объединений, федераций по видам спорта, спортивных клубов и др.; выработку отраслью социально значимого продукта, который выражается в создании духовных и материальных ценностей; наличие системы органов государственного управления отраслью; функционирование системы организаций, которые созданы и действуют в предусмотренных гражданским и хозяйственным законодательством правовых формах.

По мнению автора, физическая культура и спорт – это совокупность объектов, взаимодействие которых вызывает появление новых качеств, не свойственных отдельно взятым образующим систему компонентам.

Показано, что в современных условиях продолжается поиск оптимальной модели управления отраслью, на основе которого может быть диалектическое объединение положительных централизованных и децентрализованных

начал. Проблема поиска такой модели становится актуальной между централизацией и децентрализацией, между национальными целями и региональными и местными интересами. Это соотношение должно составляться в соответствии специфики каждого региона.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, управление в сфере физической культуры и спорта.

Annotation

The article gives the analysis of features of the scientific discussion in the field of physical culture and sport in Ukraine. There has been considered the concept and category mechanism of the management research in the field of physical culture and sport.

The author notes that for historical reasons there are several approaches to the definition «physical culture», which is being considered from the standpoint of importance to society for those functions which it performs, and accordingly, these signs are deemed as creating the content as well as generic (main) and specific (auxiliary) ones. It is shown that the definition «sport» can also be considered in the activity and structural and functional interpretation.

The author justifies the position that fundamental characteristics, which define the physical culture and sport as a separate social system, should include: availability of physical culture and sport activities legitimized by legislation; availability of special functional load of physical culture and sport; social and personal orientation of the field, which provides, in particular, the organization of health-saving leisure, solution of social and educational problems of society; regulated citizen's right to physical culture and sport; voluntarily formation of sport, physical culture and health fellowships, associations, federations for sports, sport clubs, etc.; production by the field of socially significant product expressed in the creation of spiritual and material values; availability of the system of public management authorities of the field; functioning of the system of organizations established and operating in legal forms specified by the civil and commercial legislation.

According to the author, the physical culture and sport represent a complex of objects, whose interaction causes the appearance of new qualities not inherent to individual components creating the system.

It is shown that in modern conditions the search for an optimal model of the field management continues, and on its base there can be a dialectical unification of positive centralized and decentralized principles. The problem of searching such a model becomes actual one between centralization and decentralization, between national purposes and regional and local interests. This ratio should be consistent respectively to specifics of each region.

Key words: physical culture, sport, management in the field of physical culture and sport.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку України все більш актуальною стає проблема ефективного державного управління різними галузями. У процесі проведення політичних, економічних та адміністративних реформ у нашій країні зростає потреба у підвищенні ефективності роботи з управління в кожній конкретній сфері діяльності, у тому числі й у сфері фізичної культури і спорту.

Поняття «управління» дуже багатоганне, тому воно використовується в ряді наукових дисциплін, кожна з яких трактує його в контексті специфіки предмета дослідження і розроблюваних ними концепцій. В загальному розумінні управління – це свідомий цілеспрямований вплив з боку суб'єктів, керівних органів на людей і економічні об'єкти, що здійснюється з метою спрямувати їх дії та отримати бажані результати» [8]. Справедливо твердження дослідників, що управління необхідно не тільки у сфері технічних і виробничих процесів, а й у сфері соціальних систем, у тому числі педагогічних [29, с. 5]. Існують різні підходи до визначення «управління фізичною культурою і спортом» як педагогічної системи. Управління фізичною культурою і спортом розглядається як вид діяльності:

– представляє собою «систему впливів на фізичну культуру та спорт як галузь з боку державних і галузевих органів управління» [32];

– спрямований на «узгодження один з одним зусиль окремих фізкультурних працівників з надання фізкультурно-спортивних послуг» [22, с.61-63];

– забезпечує «вплив суб'єкта на об'єкт з метою переведення об'єкта в новий якісний стан» [8];

– спрямований на вироблення рішень, організацію, контроль, регулювання об'єкта управління відповідно до заданої мети [28].

Враховуючи таку неоднознач-

ність питання, спробуємо розглянути розвиток теоретичних пошуків у сфері категорійного аналізу даної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На наш погляд, найбільш змістовне визначення управління фізичною культурою та спортом дали автори навчального посібника М.І. Золотов, В.О. Кузін, М.Є. Кутепов, С.Р. Сейранов: «Управління фізичною культурою і спортом – це система конкретних форм і методів свідомої діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування і планомірного розвитку галузі фізичної культури і спорту в цілому, найбільш повного задоволення потреб людей у фізичному вдосконаленні» [17].

Упродовж останніх десятиліть проблема вдосконалення системи державного управління фізичною культурою і спортом стала об'єктом уваги багатьох вітчизняних учених різних галузей знань, у працях яких висвітлено теоретичні та практичні аспекти цієї актуальної проблеми.

Соціально-педагогічне значення в контексті історико-системних тенденцій розвитку фізичної культури і спорту в Україні досліджувалося в працях українських вчених О.М. Вацеби, Л.П. Лютої, А.О. Кухтія, М.С. Солопчука, С.М. Філя, А.В. Цьося та ін.

Питання досягнення збалансованої та оптимальної організаційної структури системи державного управління фізичною культурою і спортом, механізми та теоретико-методологічні основи державного управління галуззю фізичної культури і спорту розглядали такі вчені, як І.Л. Гасюк, В.М. Гузар, Ю.І. Довгенько, М.В. Дутчак, В.Л. Жуков, В.Є. Куделко, Ю.П. Мічуда, М.О. Олійник, В.М. Платонов, Ю.М. Шкретій та ін.

Мета дослідження – аналіз дослідження проблеми управління сферою фізичної культури і спорту у науковому дискурсі в Україні.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувались наступні методи:

1. Методи теоретичного аналізу: вивчення нормативно-правових документів у сфері фізичної культури і спорту; вивчення літературних джерел з соціальних проблем фізичної культури і спорту, управління галуззю.

2. Порівняльно-правовий метод.

Обговорення результатів дослідження. Під терміном «галузь фізичної культури і спорту» розуміється система закладів і підприємств, які надають фізкультурно-оздоровчі, спортивні послуги, спеціалізуються на виготовленні товарів спортивно-фізкультурного призначення з метою задоволення потреб населення, держави у сфері фізичної культури і спорту [3].

Прийняття 24 грудня 1993 року Верховною Радою Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [25] забезпечило інституціоналізацію галузі фізичної культури і спорту. На думку провідних вчених [16, с.108, 21, 24, 26, с.3], удосконалення управління фізичною культурою та спортом можливе лише при наявності достатньо розробленого і структурованого понятійно-категоріального апарату. Серед науковців упродовж багатьох років триває наукова дискусія щодо змістоутворюючих ознак основоположних категорій галузі: «фізична культура», «спорт». Відповідно Закону України «Про фізичну культуру і спорт» фізична культура – це «діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя [25]. Згідно цього ж Закону спорт – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших компетентностях шляхом

проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них.

Проте дискусія навколо цих ключових понять дослідження триває. Аналіз наукової літератури свідчить, що історично склалось декілька підходів до визначення поняття «фізична культура». Як свідчать дані наукових джерел [11, 19, 21, 30, 31], фізична культура розглядається з позицій значущості для суспільства за тими функціями, які нею виконуються, і відповідно, ці ознаки розглядають як змістоутворюючі, родові (основні) та видові (допоміжні). Так, в більшості дефініцій знаходимо наступні функціональні аспекти визначення категорії «фізична культура»: педагогічний аспект полягає в спрямованості фізичної культури через процес фізичного виховання на отримання освіти, сприяння гармонійному фізичному розвитку, виховання необхідних фізичних, морально-вольових, інтелектуальних якостей, запобігання антигромадянським проявам, формування основ здорового способу життя, підготовки до високопродуктивної праці, захисту Батьківщини, виконання соціальних обов'язків; діяльнісний аспект ґрунтується на значенні фізичної культури як засобу організації дозвілля різних верств населення, активного відпочинку; ціннісно-результативний аспект фізичної культури полягає в створенні матеріальних та духовних цінностей, яка сама є результатом людської діяльності, також є елемент творчості у створенні специфічних засобів, методів фізичного удосконалення людини; культурологічний аспект полягає в тому, що фізична культура розглядається як складова загальної культури людства, суспільства, окремий вид культури. Розуміння фізичної культури з таких позицій не дає повного, вичерпного розуміння цієї категорії, як феномену людського й суспільного буття, і вимагає уточнення з точки зору

особистого, правового, галузевого аспектів [2, с.13].

Поняття «спорт» також можна розглядати в діяльнісній та структурно-функціональній інтерпретації.

З позиції діяльнісного підходу у визначенні поняття дефініції «спорт» обґрунтовуються його змістовні характеристики: наявність власне змагальної діяльності, спеціальної підготовки до неї, а також специфічних відносин, які виникають на основі цієї діяльності, спрямованості на демонстрацію найвищих результатів у ній, наявності також виховної, ігрової діяльності, яка заснована на використанні фізичних вправ, досягненні соціально значущих результатів [7, 30].

З позиції структурно-функціонального підходу «спорт» – це особливий вид фізичної культури, її складова. Слід зазначити те, що традиційно усталені підходи до аналізу змістоутворюючих ознак поняття «спорт» та тлумачення спорту як складової фізичної культури не безпідставно критикуються провідними теоретиками галузі. Так, у аналітичних дослідженнях провідних науковців [23, 30] відстоюється теза про те, що спорт необхідно вважати окремою, самостійною галуззю знань, самобутнім соціальним явищем. Такий підхід обумовлений еволюційними змінами у змісті та структурі сучасного спорту, які полягають у появі нових структурних елементів, їх поліфункціональності, наявності системоутворюючих факторів. До основних факторів, які обумовлюють самостійність спорту, науковці відносять: спрямованість спорту на досягнення максимально можливих індивідуальних результатів; наявність видів спорту із недостатньою руховою активністю, засобами яких вирішити весь комплекс завдань фізичної культури неможливо (наприклад: шахи, шашки, кульова стрільба, технічні види спорту); наявність видів спорту, використання яких

як засобу формування фізичної культури особистості, перманентного фізичного удосконалення утруднене (наприклад: бобслей, стрибки на лижах з трампліну, стрибки з жердиною та ін.); різке зростання ролі технічних, відновлювальних, організаційно-педагогічних чинників у тренувальній діяльності з підготовки до змагань (наприклад: складний і дорогий спортивний інвентар, прилади і тренажери, діагностичне устаткування; спеціальне харчування, засоби відновлення працездатності; складні організаційні форми підготовки до змагань та ін.); зростання ролі специфічних функцій спорту (наприклад: престижності, інтернаціональності, видовищності); використання спорту в політичних та ідеологічних цілях [2, с.17].

Сфера фізичної культури і спорту характеризується розгалуженими суспільними відносинами, які утворюють підґрунтя взаємодії її окремих суб'єктів, діяльність яких регулюється системоутворюючим правовим актом, навколо якого формується система правового регулювання галузі [25]. Сфера фізичної культури і спорту означена деякими суттєвими особливостями, які дозволяють чітко відмежувати її від інших сфер людської діяльності. Ми підтримуємо думку, що до таких наріжних характеристик, які визначають фізичну культуру і спорт як окрему соціальну систему, слід віднести: наявність легітимізованої законодавством фізкультурно-спортивної діяльності; наявність особливого функціонального навантаження фізичної культури і спорту; соціально-особистісна спрямованість галузі, яка забезпечує, зокрема організацію здоров'язберігаючого дозвілля, вирішення соціальних та виховних проблем соціуму; унормоване право громадян на заняття фізичною культурою і спортом, утворення на добровільній основі спортивних, фізкультурно-оздо-

ровчих товариств, об'єднань, федерацій за видами спорту, спортивних клубів та ін.; вироблення галузю соціально значущого продукту, який виражається у створенні духовних і матеріальних цінностей; наявність системи органів державного управління галузю; функціонування системи організацій, які створені і діють у передбачених цивільним і господарським законодавством правових формах [4, с.27].

Разом з цим, нам представляється необхідним уточнити визначення поняття «фізична культура і спорт». На нашу думку, фізична культура та спорт – це сукупність об'єктів, взаємодія яких викликає появу нових якостей, не властивих окремо взятим утворюючим систему компонентам.

З поданих визначень можна зробити висновок, що в процесі управління беруть участь взаємопов'язані об'єкт (ким управляють) і суб'єкт (хто управляє) управління. Об'єктами управління системи фізичної культури та спорту є: люди з їх потребами, педагогічні кадри, матеріально-технічні і фінансові ресурси, якими управляє держава.

Державне управління розвитком соціальної сфери, в тому числі фізичною культурою і спортом, дослідники розглядають як діяльність органів і установ усіх гілок державної влади, спрямовану на визначення цілей розвитку, розробку і здійснення регулюючих, організуючих і координуючих впливів на всі сфери суспільства для задоволення потреб громадян і досягнення поставлених суспільних цілей розвитку [8]. Залежно від рівня суб'єкта управління розрізняють державне, регіональне і місцеве управління.

З кінця 80-х років минулого століття в Україні формується система управління фізичною культурою і спортом, яка припускає диференціацію масового спорту та спорту вищих досягнень.

Упродовж останніх десятиліть проблема вдосконалення системи управління фізичною культурою і спортом стала об'єктом уваги багатьох вітчизняних учених різних галузей знань, у працях яких висвітлено теоретичні та практичні аспекти цієї актуальної проблеми.

Питання досягнення збалансованої та оптимальної організаційної структури системи державного управління фізичною культурою і спортом, механізми та теоретико-методологічні основи державного управління галузю фізичної культури і спорту розглядали такі вчені, як І.Л. Гасюк [2], В.М. Гузарь [5], Ю.І. Довгенько [9, 10], М.В. Дутчак [11], В.Л. Жуков [12], В.Є. Куделко [14], Ю.П. Мічуда [18], М.О. Олійник [20, 21], В.М. Платонов [23], Ю.М. Шкрєбтій [33] та ін.

Так, зокрема, у дисертації М.О. Олійника «Теоретичні і методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні» (2000) узагальнено всі аспекти організаційно-управлінської, організаційно-педагогічної, предметно-фізкультурної діяльності фізичної культури і спорту. З позиції системного підходу в роботі обґрунтовано теоретичні і методичні основи управління фізичною культурою і спортом, проблеми удосконалювання діяльності управлінських органів на основі більш раціонального проектування організаційних і управлінських процесів.

У дисертації визначено шляхи подальшого дослідження управління фізичною культурою і спортом як у масштабах країни, так і в регіонах [20].

З точки зору проблематики нашого дослідження цікавою представляється дисертаційна робота В.Є. Куделко «Організація і технологія управління фізичною культурою і спортом в системі районного територіально-адміністративного утворення» (2005). Авторкою здійснено системне дослідження управління фізичною

культурою і спортом на рівні районної територіально-адміністративної ланки; обґрунтовано організаційну структуру управління Комітету із фізичної культури і спорту Харківської районної адміністрації; виявлені організаційні, матеріальні, соціальні аспекти вдосконалення управління фізичною культурою і спортом в системі фізкультурно-спортивного руху Харківського району; встановлено характер і принципи управління суб'єкта і об'єкта управління фізичною культурою і спортом в системі районного органу управління; розроблено схему механізму вдосконалення управління органів фізичної культури і спорту на рівні районного утворення [14].

Фундаментальне дослідження Гасюка І.Л. «Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні» – дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління (2013) – містить періодизацію генезису організаційних, функціональних, правових основ державного управління фізичною культурою та спортом, процесуальну модель державного управління розвитком фізичної культури і спорту, структурно-функціональну модель державного управління якістю розвитку фізичної культури та спорту, критерії ефективності державного управління розвитком фізичної культури та спорту. Автором досліджено цільові, функціональні, організаційні складові правового, адміністративного, економічного механізмів державного управління інформаційно-ресурсним, кадровим, фінансовим, медичним забезпеченням галузі та визначено перспективні напрями удосконалення системи державного управління фізичною культурою і спортом в Україні [3].

Крім того, організаційні та кадрові засади розвитку фізичної

культури і спорту досліджено в роботах А.О. Кухтія (2002), О.В. Горбенко (2002), Л.Я. Чеховської (2001), Н.Я. Тарасюк (2003).

Низка робіт зарубіжних дослідників Чжу Фена, Ван Сюємана, Лю Лу, Юссефа Юссефа Алі, Рамзі Жабера присвячена особливостям організації управління фізичною культурою та спортом у КНР, Лівані, Палестині.

Удосконаленню і розвитку системи фізичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді в Україні присвятили свої праці такі вчені, як В.Г. Ареф'єв, А.Д. Дубогай, М.Д. Зубалій, Т.Ю. Круцевич, А.С. Куц, Н.В. Москаленко, В. Ришковські, С.М. Сінгаєвський, Б.М. Шиян та ін.

Засади цільового програмування у сфері фізичної культури і спорту розглядаються в роботах Ю.І. Довгенько [9, 10] та Г.М. Путьїної [27].

Отримані результати та розроблені науково-методичні рекомендації за окресленими напрямками досліджень можуть бути екстрапольовані на вирішення нагальних сучасних проблем управління галуззю, а саме сприяти підвищенню ефективності діяльності органів державної влади в розвитку фізичної культури і спорту. Разом з тим системний аналіз наявних джерел свідчить про їх надто загальний або вузькопрофесійний характер. Теоретико-методологічні основи управління фізичною культурою і спортом на рівні адміністративно-територіальних одиниць розглядаються епізодично, без застосування комплексного підходу, що призводить до відсутності науково обґрунтованих висновків, рекомендацій та пропозицій, які мали б сприяти розвитку галузі фізичної культури та спорт в мовах системних реформ, що відбуваються в Україні, особливо адміністративно-територіальної реформи, децентралізації, об'єднання територіальних громад та утворення унаслідок цього

нових адміністративно-територіальних одиниць. При цьому у чинній системі управління зберігаються риси централізованої системи, яка не здатна задовольняти соціальні запити, а також швидко і ефективно реагувати на їх зміни.

О.О. Кузьменко зазначає, що основним трендом в сучасному управлінні розвитком фізичної культури та спорту в світі є його децентралізація та регіоналізація [15].

З усього розмаїття моделей управління фізичною культурою і спортом найбільш поширеними є дві історично сформовані моделі – централізована і децентралізована [15]. Екстрапольуючи цей підхід на управління фізичною культурою та спортом, стає зрозумілим, що в Україні сформована централізована модель – значна частина владних повноважень знаходиться в компетенції органів управління центрального рівня, тобто Міністерства молоді та спорту України. Цей принцип побудови моделі управління фізкультурним рухом притаманний і регіонам [14].

Кожна модель управління (децентралізована та централізована) має свої позитивні і негативні риси. Централізована система управління фізичною культурою і спортом сприяє створенню необхідних стандартів, «збереження і зміцнення здоров'я, формування культурної спільноти всього населення країни» [1]. У той же час така система посилює авторитарні тенденції керівництва, обмежує ініціативу працівників та місцевої адміністрації, ускладнює пошуки нових шляхів, нав'язує надмірну одноманітність форм і методів роботи, ігнорує або недооцінює особливості регіональної специфіки. Використання децентралізованої моделі управління у сфері фізичної культури і спорту відкриває великі можливості для розвитку місцевої ініціативи, полегшує проведення різноманіт-

них організаційно-управлінських та організаційно-педагогічних експериментів, допомагає здійснювати розвиток галузі з урахуванням місцевих особливостей. Аналіз світового досвіду свідчить про наявність негативних сторін децентралізованої моделі управління при її використанні в галузі фізичної культури. На практиці децентралізація нерідко призводить до надмірно глибокого втручання в діяльність органів управління регіональних структур, перешкоджає формуванню загальнонаціональних стандартів, породжує нерівність у фінансуванні фізичної культури і спорту в регіонах [32].

Висновок. Завдяки своїм позитивним рисам кожна з моделей управління фізичною культурою і спортом знаходить місце в сучасному світі. Разом з тим слід підкреслити, що під впливом нових соціально-економічних умов, процесу інтернаціоналізації суспільного життя, інтеграції фізкультурної сфери ці дві моделі управління (централізована та децентралізована) виявляють помітну тенденцію до конвергенції. Проявляється це в тому, що в країнах, для яких була характерна сильна децентралізація в управлінні (США, Англія), тепер посилюється роль центральної влади [6]. У країнах же з надмірно централізованою адміністративною структурою у сфері фізичної культури і спорту (Франція, Україна, Росія) посилюється роль регіональних і місцевих органів управління фізкультурним рухом [13]. Іншими словами, йде пошук оптимальної моделі управління галуззю, на основі якого може бути діалектичне об'єднання позитивних централізованих і децентралізованих засад. Проблема пошуку такої моделі стає актуальною між централізацією і децентралізацією, між національними цілями та регіональними та місцевими інтересами. Це співвідношення має складатися відповідно

специфіки кожного регіону.

Перспективи подальших розвідок. Отже, представляється актуальним дослідження теоретичних основ управління фізичною культурою та спортом в Україні на рівні адміністративно-територіальних одиниць в умовах зміни адміністративно-територіального устрою країни.

Література

1. Гай Холлис. На пути к демократической децентрализации: Перестройка региональных и местных органов власти в новой Европе / Гай Холлис, Карин Плоннер // Программа TACIS Европейского союза. – Брюссель, 1995. – С.14-28.
2. Гасюк І.Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку : [моногр.] / І.Л. Гасюк. – Хмельницький : ПП Балук І.Б., 2011. – 432 с.
3. Гасюк І.Л. Механізми державного управління фізичною культурою та спортом в Україні : автореф. дис. ... д-ра наук з державного управління : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Гасюк Ігор Леонідович; Національна академія державного управління при Президентові України. – К., 2013. – 40 с.
4. Гасюк І.Л. Фізична культура та спорт: правові, економічні, управлінські засади діяльності в галузі: [навч. посіб.] / І.Л. Гасюк. – Х. : Вид-во ХГПА, 2011. – 457 с.
5. Гузарь В.М. Процес управління фізичною культурою і спортом / В.М. Гузарь // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х., 2001. – № 17. – С. 9-18.
6. Гуськов С.И. Государство и спорт (О государственной политике зарубежных стран в области физического воспитания и спорта). – М., МЦНТИ, 1996. – 176 с.
7. Деминский А.Ц. Основы теории и методики физического воспитания / А.Ц. Деминский. – Донецк: Донеччина, 1995. – 520 с.
8. Державне управління в Україні [Електронний ресурс] : навч. посіб. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/books/249/13/>
9. Довгенько Ю.І. Передумови застосування програмно-цільового методу в державному управлінні матеріально-технічною базою олімпійського, паралімпійського та дефлімпійського спорту / Ю.І. Довгенько // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2005. – №13. – С. 3-10.
10. Довгенько Ю.І. Програмно-цільове управління матеріально-технічною базою олімпійського та параолімпійського спорту в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт» / Ю.І. Довгенько; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2006. – 19 с.
11. Дутчак М. Стратегія і тактика розвитку спорту для всіх в Україні / М. Дутчак // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 16. – С. 3-16.
12. Жуков В.Л. Вивчення показників роботи Сумської обласної фізкультурної організації з розвитку фізичної культури і спорту / В.Л. Жуков, В.В. Затилкін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 3. – С. 11-16.
13. Крикос Иоанне. Организационные, социально-экономические и правовые аспекты деятельности наци-

- ональных олимпийских комитетов стран, занимающих ведущие позиции в спорте : дис. ... канд. пед. наук: 24.00.01 / Иоанне Крикос. – К., 1997. – 180 с.
14. Куделко В.Е. Організація і технологія управління фізичною культурою та спортом у системі районного територіально-адміністративного утворення : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / В.Е. Куделко. – Х. : ХДАФК, 2005. – 20 с.
 15. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі / О.О. Кузьменко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2011. – № 3. – С. 36-41.
 16. Мальона С. Право – специфічний засіб управління фізичною культурою і спортом / С. Мальона // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 4. – С. 108-110.
 17. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта / под. ред. Золотова М.И., Кузина В.В., Кутепова М.Е. – М. : Академия, 2003. – 432 с.
 18. Мічуда Ю.П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку : автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Мічуда Юрій Петрович; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2008. – 39 с.
 19. Огниста К.М. До питання про сутність поняття «фізична культура» / К.М. Огниста // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць.– Харків: ХХП. – 1999. – № 3. – С. 11-13.
 20. Олійник М.О. Теоретичні і методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / М.О. Олійник; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2000. – 18 с.
 21. Олійник М.О. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні : [навч. посіб.] / М.О. Олійник, А.П. Скрипник [вид. 3-є, перероб. та доп.] – Харків: ХАДДФК, 2000. – 292 с.
 22. Пельменев В.К. Социально-педагогические и организационные основы развития физической культуры и спорта в регионе / В.К. Пельменев // Теория и практика физической культуры. – 2003. – №5 – С. 61-63.
 23. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте : учебн. пособ. / В.Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 1997. – 588 с.
 24. Правовые аспекты внедрения физической культуры в образ жизни населения Украины [Электронный ресурс] / В.И. Мудрик, А.В. Оксененко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2006. – № 10. – Режим доступу до журналу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Snsv/2006-10/06mvignu.pdf.
 25. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-ХІІ : Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/pro_fizichnu_kul_turu_i_sport.htm
 26. Проблемы нормативно-правового регулирования маркетинга в профессиональном футболе / Г.А. Лисенчук, С.Г. Лисенчук, Ю.П. Мичуда; Харьк. художеств.-пром. ин-т // Физ. воспитание студ. творч. спец. – Х., 2001. – № 6. – С. 3-7.
 27. Путятіна Г.М. Організаційні аспекти оптимізації діяльності спортивних шкіл на основі програмно-цільового управління : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Путятіна Галина Миколаївна. – Х, 2007. – 19 с.
 28. Сластенин В.А. Педагогика : учеб. пособие / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиян. – М.: Академия, 2004. – 482 с.
 29. Столяров В.И. Концепция физической культуры и физкультурного воспитания / В.И. Столяров, И.М. Быховская, Л.И. Лубышева // Теория и практика физической культуры и спорта. – 1998. – № 5. – С. 4-21.
 30. Теория и методика физической культуры : [учебн.] / [под. ред. проф. Ю.Ф. Курамшина]; 2-е изд., испр. – М. : Советский спорт, 2004. – 464 с.
 31. Цьось А.В. Закономірності розвитку фізичної культури / А.В. Цьось // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 13. – С. 65-72.
 32. Чаргазия И. П. Развитие сферы физической культуры и спорта в системе местного самоуправления / И. П. Чаргазия // Проблемы современной экономики. – 2005. – № 3. – С.12-17.
 33. Шкрєбтій Ю.М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в країні / Ю.М. Шкрєбтій // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2004. – № 4. – С. 5-11.

